

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Даниела Добрева Пастармаджиева
катедра „Политически науки и национална сигурност“
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

за дисертационния труд на **Антон Валериев Начев**, докторант в редовна форма на обучение в катедра „Политология“, СУ „Св. Климент Охридски“, на тема **„Европейските зелени партии и движения като фактор за европеизацията и модернизацията на българския политически процес след 1989 година“**

Научен ръководител: доц. д-р Борис Петров Попиванов, СУ „Св. Климент Охридски“

за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“**
по професионално направление „3.3. Политически науки“
докторска програма „Политология - Международни отношения“

1. Основни характеристики и рамка на дисертационното изследване

Дисертационният труд на докторант Антон Начев **„Европейските зелени партии и движения като фактор за европеизацията и модернизацията на българския политически процес след 1989 година“** съдържа 170 страници текст, като в структурно отношение се състои от увод, четири глави и заключение. Използваната литература включва 174 източника на български, английски и френски език.

В увода ясно е зададена рамката на изследването, включително значимост и актуалност на темата, обект, предмет, хипотеза, цел, задачи, структура, методи и ограничения на изследването.

Докторантът коректно обвързва **актуалността** и **значимостта** на темата на дисертационното изследване с принадлежността на България към демократичния свят и в частност с членството в Европейския съюз. Прави добро впечатление, че той разграничава прякото и косвеното влияние „на европейските зелени идеи върху българската политика“ (с. 7), което разграничение намира израз и във формулираната изследователска **хипотеза**, а

именно, че „европейските зелени партии и движения са централният фактор за модернизацията и европеизацията на българския политически процес в сферата на екологичните политики, но това се постига не само непосредствено, а и чрез политиките на Европейския съюз“ (с. 8).

Целта е формулирана издържано и ясно, като стремежът на автора е „да се установят инструментите за имплементирането на зелени идеи и политики“ (с. 8). Така дефинираната цел предопределя и обекта и предмета на изследването, които са зададени както следва: **обект** - зелените идеи и политики в българския политически процес след началото на демократичните промени; **предмет** - имплементирането на идеи и политики от европейските зелени партии и движения към България. (с. 8)

Заложените за решаване **задачи** съответстват на поставената цел и са подредени логически правилно. Те са качествено решени в процеса на осъществяване на научното изследване.

Описанието на използваните **методи** е коректно, като е посочена и сферата на приложение на дадения метод. Умело са комбинирани качествени и количествени изследователски подходи.

Заложените **ограничения** показват, че докторантът е успял да фокусира своята работа, да оцени рисковете, и да задълбочи изследването си в насоки, тясно свързани с поставената цел.

2. Съдържателна част, проучване и анализ

В **първа глава** са разгледани теми и концепции, относими към целта, хипотезата и обекта на дисертационното изследване. Дефинирани са основните понятия от заглавието на дисертацията. Много добро впечатление прави проучването на аксиологичната основа на екологизма през призмата на идеите на Роналд Ингълхарт за постматериализма. Избраната теоретична рамка е относима към поставената цел и доста подходяща, поради достъпност на количествени данни за наличие на постматериалистски ценности. Пример в тази посока са различни международни изследвания със свободен достъп като European Values Study (EVS), World Values Survey (WVS), Eurobarometer. Това дава възможност на автора да аргументира тезата си и с количествени данни. Съществено е и представянето на различни тенденции в екологизма и акцентирането върху „отношението между икономическо и екологично развитие и ролята на публичната власт като посредник в това

отношение“ (с. 27). Наред с посоченото е представена и концептуалната рамка на понятията „европеизация“ и „модернизация“, като специален акцент е поставен върху тяхната практическа реализация в контекста на Централна и Източна Европа (ЦИЕ) (с. 33-35). Отчитайки спецификите на последния, Начев правилно насочва вниманието и към ролята на националния контекст за европеизацията (с. 29). По отношение на модернизацията е отчетена връзката между видовете модернизация, като авторът посочва, че при нея следва да се вземе предвид и „водещата роля на културната промяна“ (с. 31).

Втора глава се фокусира върху генезиса на зелените движения в Европа и тяхното прерастване в политически партии. Неоспорима е необходимостта от подобна ретроспекция, като авторът е успял да синтезира най-важното от големия обем налична информация, стигайки до съвременните особености на „зелените“. Анализирайки съвременността, Начев обръща внимание и на поколенческата динамика (с. 45). Посочената перспектива е релевантна, тъй като постматериалистките нагласи са в немалка степен свързани с възрастта. Данните на EVS (2017-2020) показват, че често с нарастване на възрастта намаляват постматериалистките предпочитания.

Трета глава е посветена на българските зелени формации. Авторът обръща внимание върху ролята на зелените в процесите на трансформация в края на 80те години на XX век в ЦИЕ. Той посочва, че „като цяло в рамките на ЦИЕ, гражданската съпротива се изразява в развитието на екологични движения, които са скептични към институциите на държавата и по-скоро се придържат към своя антисистемен характер“ (с. 72). Специално в България е изведена ролята на Екогласност, но авторът правилно констатира, че независимо от ролята на екологичните движения, „водещият кливидж е комунизъм и антикомунизъм“ (с. 73), и на тази основа са формирани първите политически партии след 1989 г. Главата разглежда различни екологични партии и движения в България, като специално внимание е отделено на политическа партия „Зелените“, създадена през 2008 г., а от 2019 г. – „Зелено движение“. Данните за електоралната динамика на „зелените“ биха могли да бъдат основание за прогнози, но участието им в коалиции затруднява оценката на тяхната електорална подкрепа.

Четвърта глава представя опосреденото влияние на европейските зелени партии върху българската политика, посредством имплементиране на европейските политики. Считаю, че авторът добре е избрал да се съсредоточи върху механизма за справедлив

преход, тъй като това му помага да фокусира работата си и да представи най-актуалните измерения на посоченото влияние.

В **заклучението** са представени в синтезиран вариант основните изводи, които могат да се направят на основа на проведеното изследване. Коментирани са ключови моменти от изследователската хипотеза, която е доказана в процеса на работа.

3. Приноси

Приносите на дисертационното изследване на Антон Начев са както в теоретичен, така и в практически план. Приемам формулираните от него приноси, които могат да бъдат обобщени в следните три насоки:

- 1) Детайлно представяне на генезиса на българските зелени политически партии;
- 2) Установяване на базата, върху която стъпва подкрепата за тях (повече защита на демокрацията и антикомунизъм, отколкото постматериалистки ценности);
- 3) Установяване на начина, по който зелените партии оказват влияние върху екологичния дневен ред на България, а именно чрез европейските политики.

Докторантът е публикувал три текста, които са свързани с тематиката на дисертационното изследване. В автореферата са представени основната рамка на изследването, както и ключови моменти от четирите глави, заключението, самооценка на приносите и списък с публикувани текстове, участия в конференции и проекти.

4. Препоръки и въпроси

Докторантът Начев задава теоретична рамка на труда, основаваща се върху концепцията на Роналд Ингълхарт за трансформацията на ценности от материалистки към постматериалистки. Счита, че трудът щеше да спечели ако в последните параграфи на трета глава имаше количествени данни за динамиката на постматериалисткия индекс в България. Посоченото може да бъде направено в последващи изследвания на Начев, като затвърди констатацията в заключението, че „обществената роля на българските зелени се крепи на други причини, не толкова произтичащи от автентичността на екологичната проблематика, колкото от съпротивата срещу социалистическата система“ (с. 154).

В случай, че възнамерява да публикува труда си, бих препоръчала на докторанта да направи детайлен редакционен прочит. В процеса на четене на дисертационното изследване и автореферата бяха установени някои технически и печатни грешки, сред

които сгрешени думи в смисъл на липсващи букви, сменени места на букви и т.н.; липсващ интервал след точка или запетая, а на места има повече от един интервал; вместо „й“ е използвано „й“; при част от използваните източници липсва позоваване под линия и/или кавички, когато е точен цитат и др.

Към докторанта имам два свързани въпроса:

- 1) В процеса на писане на дисертацията успяхте ли да се запознаете с Environmental Performance Index (EPI)?
- 2) Имате ли информация дали EPI е по-добър в държавите с по-активни зелени партии?

5. Заключение

Автобиографията на Антон Начев показва последователност и надграждане в неговото образование, което кореспондира и с професионалната му дейност. Посоченото предполага качествено разработване на дисертационния му труд на тема **„Европейските зелени партии и движения като фактор за европеизацията и модернизацията на българския политически процес след 1989 година“**. Последният има стандартно приета структура, отразява подготовката на докторанта и несъмнено има научно-практически приноси към предложената и професионално разработена тематика. С оглед на изложеното изказвам своето **положително становище** и предлагам на уважаемото научното жури да присъди на **Антон Валериев Начев** образователната и научна степен **„доктор“** по професионално направление „3.3. Политически науки“, докторска програма „Политология - Международни отношения“.

12 май 2024 г.

гр. София

.....
доц. д-р Даниела Пастармаджиева